

Opgaven

Concept I2

Goede tijden, slechte tijden

Naam: .....

Paraaf docent
d.d.

Instructie:

In overleg met de docent wordt onderstaande planning gemaakt. In principe mag je niet achterlopen op deze planning. Als dit toch gebeurt moet je met je docent overleggen hoe de achterstand zo snel mogelijk in te lopen.

- Opgaven maak je altijd in dit boekje (links van de opgave).
- Bij het beantwoorden van vragen begin je met het herhalen van de vraag. Bij de toetsen wordt hierop ook gelet.

Planning Concept I2 – Goede tijden, slechte tijden:

WEEK:	LESWEEK:	LES:	TAAK / SCHOOLWERK:
	1	1	<i>Planning en instructie Concept I2</i>
		2	Opgave 1 t/m 5
		3	Opgave 6 t/m 10
	2	1	<i>Instructie Concept I2</i>
		2	Opgave 11 t/m 15
		3	Opgave 16 t/m 19 + deadline

De lessen:

Economie is een vak waarbij het maken van veel opgaven belangrijk is. Na de instructie moet de lesstof worden geoefend. In principe kun je - mits je tijdens de lessen aandachtig doorwerkt - bijna alle opgaven in de les maken en controleren (onder begeleiding van de docent). Er zullen echter momenten zijn waarop je zelfstandig opgaven moet (af)maken en nakijken. Tijdens het maken van de opdrachten economie kun je gebruik maken van de uitwerkingen die bij de opgaven horen. Deze zijn te vinden op het internet:

<http://www.economie.dse.nl>

Controle:

Nadat je de opgaven hebt gemaakt moet je aan de hand van de uitwerkingen je antwoorden controleren en corrigeren met een andere kleur pen. Zo zie je bij het leren wat moeilijk was. Bij elke module wordt de voortgang door de docent gecontroleerd en geregistreerd. Je dient er zelf ook op toe te zien dat elke afgeronde module door de docent wordt afgetekend. Dit is het (verplicht) handelingsdeel van het PTA.

Verdieping:

Deze stof wordt herhaald en verdiept in een herhalingsmodule.

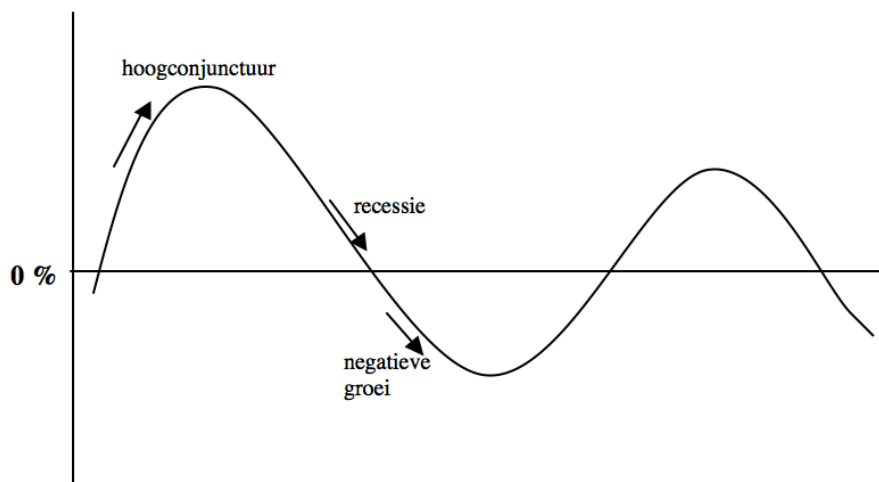
Opdracht I2-1

- a) *Vul onderstaand pijlenschema in volgens de Keynesiaanse gedachtegang. Kies uit ↑ of ↓.*

Consumentenvertrouwen ... ⇒ Effectieve vraag ... ⇒ Productie ...

Inkomen ... ⇒ Onderbesteding ... ⇒ Werkloosheid ...

- b) *Omschrijf in eigen woorden wat een procyclisch begrotingsbeleid inhoudt.*
 c) *Schets in de tekening welke invloed van anticyclisch begrotingsbeleid op het verloop van de conjunctuurgolven wordt verwacht. Zet bij de lijn 'anticyclisch'.*
 d) *Schets in de tekening hieronder de invloed van een procyclisch begrotingsbeleid op het verloop van de conjunctuur. Zet bij deze lijn 'procyclisch'.*

Opgave I2-2

Philips heeft in het verleden een ruilovereenkomst gehad met Albanië. Het elektronicaconcern leverde onderdelen en complete meetrappatuur in ruil voor cement en tabak. De overeenkomst had een looptijd van tien jaar. Jaarlijks ging het om bedrag van ongeveer 1,5 miljoen euro.

- a) *Noem een nadeel van ruil in natura. Verklaar het antwoord.*
 b) *Welke functie heeft geld in de economie?*
 c) *Welke functie van geld komt bij de bovengenoemde transactie te vervallen? Motiveer je antwoord.*
 d) *Welke functie van geld komt bij de bovengenoemde transactie niet te vervallen? Motiveer je antwoord.*

Ruilhandel was belangrijk voor Albanië omdat het land niet beschikte over dollars of euro's.

- e) *Om welke reden zal Philips er niet veel voor voelen de goederen te laten betalen in de Albanese valuta?*
 f) *Welk woord ontbreekt?
 Het verschijnsel dat indirecte ruil plaatsvindt op basis van vertrouwen heeft te maken met het feit dat geld ..... is.*
 g) *Beschrijf twee manieren waarop een land de beschikking kan krijgen over internationale betaalmiddelen.*

Opgave I2-3

In veel Europese landen kan de overheid ingrijpen bij ongewenste conjuncturele ontwikkelingen. Om te bepalen in welke fase van de conjunctuur een land zich bevindt, wordt gekeken naar conjunctuurindicatoren.

De verandering van de voorraden eindproduct bij bedrijven is een voorbeeld van een conjunctuurindicator.

- a) *Is een afname of een toename van de voorraden eindproduct een signaal voor een neergaande conjunctuur? Verklaar het antwoord.*

Een andere conjunctuurindicator is het consumentenvertrouwen in de economie. Dit vertrouwen komt tot uiting in de ontwikkeling van de aankoop van duurzame consumptiegoederen.

- b) *Leg uit dat een gestegen consumentenvertrouwen in de economie zowel oorzaak als gevolg van een opgaande conjunctuur kan zijn.*

De aankopen van duurzame consumptiegoederen worden ook beïnvloed door de verwachte inflatie. Stel dat de consumenten in de toekomst een hogere inflatie verwachten.

- c) *Wordt de aanschaf van duurzame consumptiegoederen op korte termijn hierdoor afgeremd of gestimuleerd? Verklaar het antwoord.*

In het voorjaar van 2014 is een aantal Europese landen in een opgaande conjunctuurfase gekomen. In Groot-Brittannië is men toen uit vrees voor toenemende inflatie de conjunctuur gaan afremmen.

Om een opgaande conjunctuur af te remmen kunnen als beleidsinstrumenten de belastingtarieven en de rentetarieven worden ingezet.

- d) *Moeten de belastingtarieven worden verhoogd of verlaagd om een opgaande conjunctuur af te remmen? Verklaar het antwoord.*

In Groot-Brittannië is gekozen voor een renteverhoging om de opgaande conjunctuur af te remmen. Deze renteverhoging heeft via koersstijging van het Britse pond tot afname van de export van Groot-Brittannië geleid.

- e) *Leg uit dat de rentestijging in Groot-Brittannië tot koersstijging van het Britse pond heeft geleid.*
 f) *Leg uit dat een afname van de export van Groot-Brittannië een remmende invloed heeft op de conjunctuur in Groot-Brittannië.*

Economen vergelijken de conjunctuur (de vraagkant van de economie) met de structuur (de aanbodkant van de economie).

- g) *Economen noemen de factoren die de omvang van de productiecapaciteit van een land bepalen de 'aanbodkant' van de economie. Verklaar deze benaming.*
 h) *Verklaar onder welke voorwaarde de productieomvang zal afnemen als de productiecapaciteit van een land afneemt.*
 i) *Verklaar onder welke voorwaarde een daling van de geaggreerde aanbod niet tot prijsstijgingen leidt.*

Opgave I2-4

Het minimumloon ging in 2003 niet omhoog. Dat betekende koopkrachtverlies. Het C.B.S. heeft namelijk berekend, dat in 2003 de inflatie in Nederland 3,9% was.

- a) *Bereken met hoeveel procent de koopkracht van iemand met een gelijkblijvend minimumloon in 2003 daalde (in twee decimalen nauwkeurig).*

De inflatie in Nederland kan aangewakkerd worden door overtollige liquiditeitscreatie door banken. Dit is een gevolg van de lage rentestand op dit moment. Sommige economen zijn van mening dat de liquiditeitscreatie bestedingsinflatie kan veroorzaken. Met de uit de theorie van Irvin Fisher bekende vergelijking $M \cdot V = P \cdot T$ kan echter beredeneerd worden dat dit niet zo hoeft te zijn.

- b) *Geef twee mogelijke verklaringen voor de stelling dat liquiditeitscreatie geen bestedingsinflatie hoeft te veroorzaken. Beschrijf daarbij de mogelijke situaties die zich kunnen voordoen.*

Andere economen verklaren de inflatie, uit de betalingsbalanssituatie van ons land.

- c) *Leg bovenstaande uitspraak uit.*

Veel economen zijn van mening dat er een verband bestaat tussen de maatschappelijke geldhoeveelheid en de (goederen)prijzen. De verschillende economische stromingen zijn het echter niet altijd met elkaar eens over de uitkomst. Het verband tussen de goederenstroom en de geldstroom is door Fisher weergegeven in zijn verkeervergelijking ($M \cdot V = P \cdot T$).

In de uitgangssituatie van een denkbeeldige economie geldt:

$$\begin{array}{ll} M = 115 \text{ mld. geldeenheden} & P = 5,75 \text{ geldeenheden} \\ V = 8 & T = 160 \text{ mld.} \end{array}$$

Verder is gegeven dat de productiecapaciteit 920 mld. geldeenheden is.

- d) *Bereken volgens de theorie van Fisher wat de gevolgen zijn voor deze economie, indien de maatschappelijke geldhoeveelheid met 15 mld. geldeenheden stijgt. Formuleer een duidelijke conclusie.*
- e) *Bereken de gevolgen voor deze economie, volgens de Keynesianen, indien M tot 130 mld. geldeenheden stijgt. Formuleer een duidelijke conclusie.*
- f) *Bereken met welk bedrag de maatschappelijk geldhoeveelheid moet stijgen volgens de "geldgroeinorm" van de Monetaristen indien het nationaal product/inkomen met 80 mld. geldeenheden toeneemt.*

De keynesiaanse interesttheorie tracht een verklaring te geven voor de reden waarom gezinnen contant geld aanhouden i.p.v. dat geld op de bank te zetten en rente te ontvangen.

- g) *Wat zijn de gevolgen voor de actieve kas indien de rentestand in deze economie stijgt?*

Oppotting en ontpotting zijn twee begrippen die Keynes gebruikte in zijn interesttheorie.

- h) *Welk gevaar schuilt er, voor de economie, in de overheveling van geld uit de inactieve kas (= L2) naar de actieve kas (= L1)? Motiveer je antwoord.*

Opgave I2-5

Irving Fisher heeft door middel van de verkeersvergelijking de zgn. naïeve kwantiteitstheorie uitgelegd. Een stijging van de geldhoeveelheid leidt volgens deze econoom (in bepaalde situaties) tot inflatie. In zijn theorie gaat Fisher uit van een constante omloopsnelheid van het geld en een volledige benutting van de productiecapaciteit.

- a) *Schrijf de verkeersvergelijking van Fisher op en verklaar de symbolen.*
- b) *Geef met één woord aan wat voor soort vergelijking de verkeersvergelijking is.*
- c) *In welke situatie leidt een toename van de maatschappelijke geldhoeveelheid, volgens Fisher, tot inflatie?*

De constante omloopsnelheid van het geld vloeit voort uit de veronderstelling van Fisher dat er maar één motief is betreffende het aanhouden van kasgeld.

- d) *Noem dat motief.*

In zijn liquiditeitsvoorkeurtheorie bestrijdt Keynes de constante omloopsnelheid van het geld, omdat het publiek geld ook oppot.

- e) *Noem de 2 motieven die er (volgens Keynes) toe leiden dat het publiek geld oppot.*
- f) *Geef zonder motivatie aan wat er met de omloopsnelheid van het geld gebeurt wanneer het publiek meer geld oppot.*
- g) *Behoort opgepot geld tot de maatschappelijke geldhoeveelheid? Verklaar je antwoord.*
- h) *Wat kun je opmerken over de gemiddelde omloopsnelheid van het geld naarmate het nationaal inkomen groter wordt. Verklaar je antwoord.*

Stijgende loonkosten leiden via de productiekosten uiteindelijk tot inflatie.

- i) *Over welke soort inflatie hebben we het dan? Motiveer je antwoord.*
- j) *Beredeneer wat de overheid die op basis de Phillips curve beleid maakt ten tijden van lage werkloosheid en hoge inflatie zou moeten doen met de belastingen en sociale premies.*

Opgave I2-6

In deze opgave bezien we een tweetal krantenknipsels waarin twee soorten inflatie worden beschreven.

Uit het Brabants Dagblad van 21 november 2014:

“China bestrijdt inflatie in het zuiden met graantransport”

PEKING,

Om de gierende inflatie in het zuiden van China een halt toe te roepen, heeft het Chinese Staatsgraanbureau een noodplan opgesteld om een miljoen ton graan uit het noorden in te voeren. Hiermee worden de fikse prijsstijgingen beperkt.

- a) *Van welke soort inflatie is hier sprake? Leg dat uit.*
- b) *Noem de twee manieren waarop China deze inflatie zou kunnen bestrijden.*
- c) *Waarom zou China niet kiezen voor het beïnvloeden van de vraag?*
- d) *Waarom biedt het uitbreiden van de productiecapaciteit in het zuiden van China géén oplossing voor de problemen in 1994?*
- e) *Op welke manier heeft China in 1994 geprobeerd de bestedingsinflatie wel tegen te gaan?*
- f) *Verklaar het woord ‘bestedingsinflatie’.*

Uit het Financieel Dagblad van 11 februari 2015:

“Sterke prijsstijging op grondstoffenmarkt”

ROTTERDAM,

Metalen als aluminium en koper zijn vorig jaar 75 procent in waarde gestegen. De huizenhoge stijging van vrijwel alle grondstoffen, van metalen tot koffie en cacao, werd beheerst door beleggers en misoogsten. Beleggers zijn vorig jaar uit de financiële markten gevlucht wegens de lage rentestand en belegden hun geld in grondstoffen. Daarbij gokten zij op prijsstijging en dat is aardig uitgekomen. Voor wat producten als koffie en cacao betreft was er sprake van misoogsten.

- g) *Van welke soort inflatie is hier sprake?*
- h) *Bedenk een mogelijkheid om deze vorm van inflatie tegen te gaan. Ga ervan uit, dat voor de inkoper van grondstoffen de prijs van de grondstoffen een gegeven is.*
- i) *Welke twee redenen van gestegen grondstofprijzen worden in het artikel genoemd?*
- j) *In hoeverre zie je in het artikel een speculatief element terug?*

In de economie komen we inflatie tegen maar ook prijsrigiditeit.

- k) *Leg uit of rigiditeit van prijzen tot gevolg heeft dat er op markten op korte termijn overschotten of tekorten ontstaan.*
- l) *Leg uit waarom op lange termijn geen sprake is van prijsrigiditeit*
- m) *De arbeidsmarkt is een goed voorbeeld van een markt met prijsrigiditeit. Leg uit waaromdit zo is. Noem de belangrijkste reden hiervoor.*
- n) *Op de arbeidsmarkt zal er veel of weinig arbeid aangeboden worden als de prijs van arbeid, het loon, hoog of laag is. Leg uit waarom het aanbod van arbeid daalt als het loon daalt.*

Opgave I2-7

In deze opgave worden twee krantenknipsels met elkaar vergeleken. Beide handelen over economische groei als gevolg van een aantrekkende conjunctuur.

Uit de NRC van 13 januari 2015:

“Duitse economie herstelt zich krachtig na recessie”

De Duitse economie heeft zich vorig jaar krachtig hersteld na de zwaarste recessie sinds de Tweede Wereldoorlog, die in 2013 de onderbesteding verder aanwakkerde en een daling van het nationaal product veroorzaakte van 1,1%. Het bruto nationaal product (BNP) groeide vorig jaar (2014) gelukkig weer met 2,8%. Volgens minister Gunter Rextodt begint de Duitse conjunctuur nu krachtig aan te trekken.

- a) *Is in het artikel voor 2013 de term “recessie” juist gebruikt? Motiveer je antwoord.*
- b) *Leg uit wat bedoeld wordt met de groei van het bruto nationaal product.*
- c) *Wat wordt bedoeld met de Duitse conjunctuur? Betreft dit korte- of lange termijn.*

De toename van het Duitse BNP met 2,8 procent in 1994 behoeft nog geen toename van het reëel nationaal inkomen per hoofd te betekenen.

- d) *Geef twee redenen hiervoor.*

Twee weken later verscheen in de NRC het volgende bericht:

“Economie V.S. groeide in 2014 met 4,5% procent”

NEW YORK,

De economische groei in de V.S. was vorig jaar behoorlijk. Het bruto nationaal product, de som van alle goederen en ....., steeg met 4,5 procent of 59,8 miljard dollar. De verkopen naar de consumenten stegen met 3,7 procent, wat gelijk staat met 48,8 miljard dollar. De uitvoer van de V.S. liep echter met 7,1 miljard terug, terwijl de invoer met 3 miljard steeg. De overige bestedingen trokken eveneens aan.

- e) *Leg aan de hand van de krantenartikelen uit of de groei in Duitsland waarschijnlijk veroorzaakt is door de groei in de V.S.*
- f) *Bereken de omvang van het BNP in miljarden dollars afgerond op miljarden dollars aan het einde van 2014.*
- g) *Leg uit dat de groei van het bruto nationaal product tevens een groei van het bruto nationaal inkomen inhoudt.*
- h) *Welk woord moet op de opengelaten plaats in het artikel staan?*
- i) *Bereken de stijging van de “overige bestedingen” gedurende 1994.*
- j) *Waaruit bestaan de “overige bestedingen”? Noem twee componenten.*
- k) *Valt de dalende export van de V.S. te verklaren uit de dalende dollarkoers op de valutamarkten in 2014?*

Veronderstel 2% inflatie in de V.S. in 2014 en dat de bevolkingsomvang steeg met 1,5%.

- l) *Hoe groot is de procentuele toename van het reëel bruto nationaal product per hoofd? Rond af op één decimaal.*

Opgave I2-8

De voorloper van de huidige Europese Unie (EU) was de Europese Gemeenschap (EG). Daarvoor hadden we de Europese Economische Gemeenschap (EEG).

Na een overgangperiode van bijna tien jaar kwam in de EEG in 1967 gemeenschappelijke markt voor landbouwproducten tot stand. In de jaren daarna werd voor circa 70 procent van de landbouwproducten de afzet en de prijs door middel van een stelsel van interventieprijzen gegarandeerd.

- a) *Tegen welke prijs werd een bepaald landbouwproduct binnen de EEG verhandeld wanneer de evenwichtsprijs boven de interventieprijs lag? Motiveer je antwoord.*

Het destijds door de EEG gevoerde prijsbeleid voor landbouwproducten heeft voor sommige landbouwproducten (onder andere wijn) tot overschotten geleid. De evenwichtsprijs van wijn kan boven of onder de interventieprijs liggen.

- b) *In welke van de genoemde situaties vormde zich binnen de EEG een zogenaamd "wijnmeer"? Motiveer het antwoord.*

Ter vermindering van de overschotten verkocht de EEG landbouwproducten tegen een zeer lage prijs binnen de EEG.

- c) *Geef een reden waarom een dergelijke maatregel slechts tijdelijk effect had.*

De EEG beschermde de producenten van landbouwproducten tegen prijsschommelingen op de wereldmarkt door middel van importheffingen. De invloed van een importheffing op het prijspeil binnen de EEG kan met het volgende model worden gedemonstreerd.

De bijdrage van de EEG in de totale vraag op de wereldmarkt naar een bepaald agrarisch product kan worden weergegeven door:

$$Q_v = -1,25p + 10$$

De bijdrage van de EEG in het totale aanbod op de wereldmarkt is:

$$Q_a = p + 1$$

Op de wereldmarkt, een markt met volkomen concurrentie, wordt het product verhandeld tegen een evenwichtsprijs:

$$P_{\text{wereld}} = 2$$

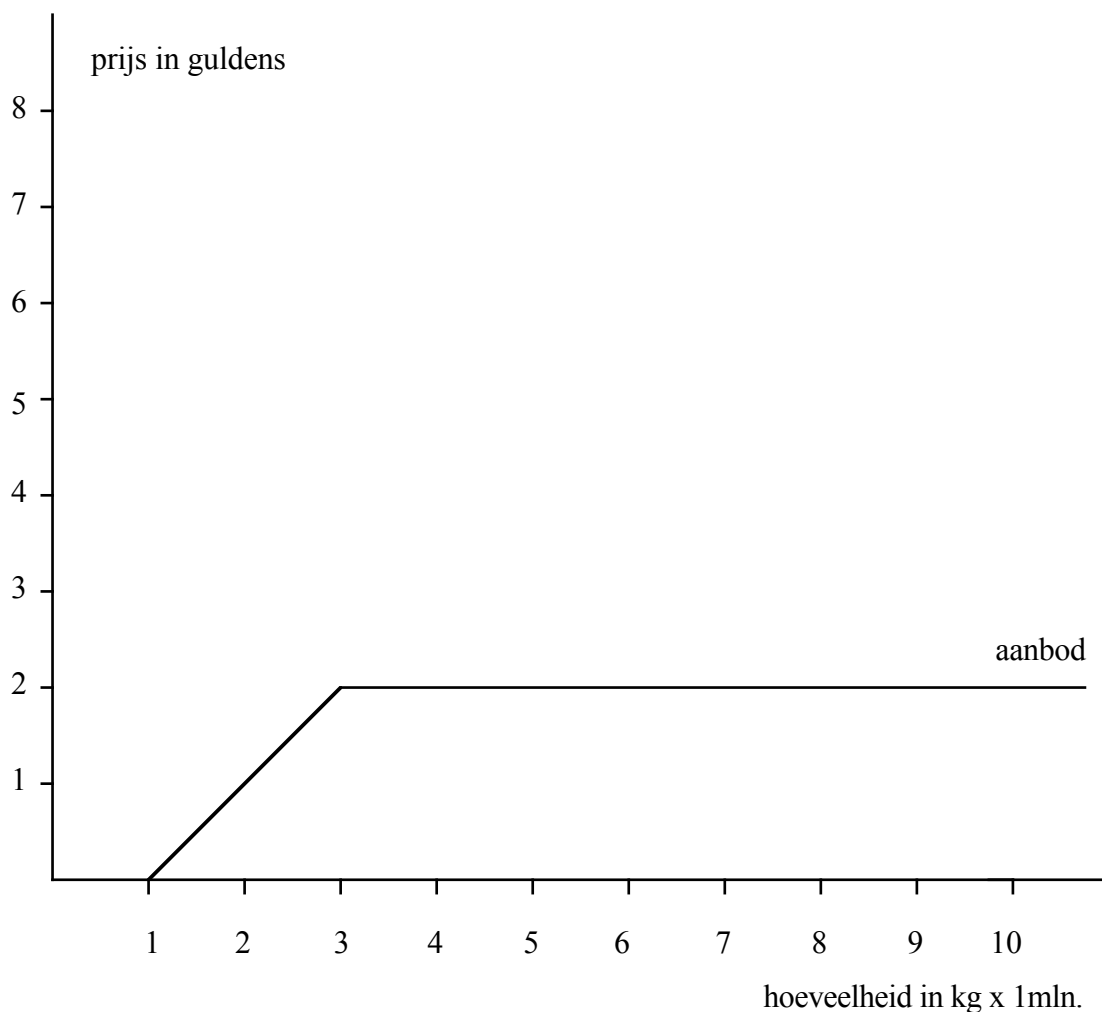
Q_v = gevraagde hoeveelheid in miljoen kg

Q_a = aangeboden hoeveelheid in miljoen kg

p = prijs in guldens

Er waren geen handelsbelemmeringen.

Onderstaande grafiek geeft het aanbod van dit product binnen de EEG weer.

- d)** *Verklaar het verloop van de lijn die het verband weergeeft van het onderhavige product binnen de EEG.*
- e)** *Teken in bovenstaande grafiek de lijn die de bijdrage in de totale vraag in de EEG weergeeft.*
- f)** *Laat doormiddel van arcen zien voor wel bedrag de EEG importeert.*

Vervolgens wordt een heffing (invoerrecht) ingesteld van f 2,50 per kg bij import van dit product van buiten de EEG.

- g)** *Teken in de grafiek het verloop van de lijn die het aanbod van dit product binnen de EEG weergeeft nadat de importheffing is ingesteld.*
- h)** *Wat gebeurt met het verloop van de vraaglijn in de EEG nadat de importheffing werd ingesteld.*
- i)** *Tegen welke prijs zal dit product binnen de EEG worden verhandeld na de instelling van de heffing? Motiveer je antwoord.*
- j)** *Hoe groot is de opbrengst van de heffing voor de EEG. Motiveer je antwoord.*
- k)** *Hoe noemen wij een dergelijke heffing?*
- l)** *Ten koste van welke twee groeperingen is de toename van de totale opbrengst voor de producenten in de EEG behaald? Motiveer je antwoord.*

Opgave I2-9

Uit de krant van 16 december 1994:

“Export naar recordhoogte”

DEN HAAG (ANP),

De uitvoer komt dit jaar uit op 275 miljard gulden, een historisch record. Staatssecretaris Dok van Economische Zaken heeft dit vandaag bekend gemaakt. Vorig jaar was de export nog 258 miljard gulden. De groei van de export met 6,5 procent is groter dan de groei van de wereldhandel, aldus de bewindsvrouw. De sterkste groei deed zich voor bij de uitvoer naar Oost-Europa, Japan, de Verenigde Staten en Canada. De export naar China groeide licht. Driekwart van de uitvoer blijft echter binnen de Europese Unie. Duitsland is de belangrijkste handelspartner. Vooral de exporteurs van kaas, chemicaliën en kapitaalgoederen deden daar goede zaken.

- a) *Controleer of het percentage van 6,5 procent goed is uitgerekend.*
- b) *Bereken (in twee decimalen nauwkeurig) de index van het uitvoerprijspeil onder de veronderstelling dat het uitvoervolume in 1994 met 4 procent is gestegen.*
- c) *Bereken de omvang van de wereldhandel wanneer nog gegeven is, dat de Nederlandse uitvoer in 1994 een aandeel in de wereldhandel had van 3,5 procent.*

Er zijn verschillende oorzaken te geven van de handelsstromen. De forse handel binnen de Europese Unie is onder anderen te verklaren uit de welvaartsgroei.

- d) *Leg uit dat welvaartsgroei een toename van de handel betekent.*
- e) *Bedenk nog twee andere redenen dat de Nederlandse export vooral op de Europese Unie gericht is.*

Door de economische groei in China is onze export naar dit land de laatste vijf jaar behoorlijk gestegen. Het betreft voornamelijk kapitaalgoederen, die geleverd worden aan Chinese bedrijven. Daarnaast plegen Nederlandse bedrijven zelf ook investeringen in China door daar een dochteronderneming op te richten.

Opmerking: bij vraag f mag je als antwoord niet de lopende rekening noemen.

- f) *Op welke deelbalans van de betalingsbalans wordt / worden ...*
  - 1) *de export van kapitaalgoederen geboekt?*
  - 2) *de investeringen door Nederlandse bedrijven geboekt?*
  - 3) *de winst op investeringen geboekt?*
- g) *Is er sprake van een ontvangst of uitgave op de betalingsbalans bij ....*
  - 1) *de export van kapitaalgoederen?*
  - 2) *de investeringen door Nederlandse bedrijven?*
  - 3) *de winst op investeringen?*

In 1994 groeide de wereldhandel met 4,5 procent. In 1995 wordt een stijging van de wereldhandel met 6,25 procent verwacht. De dollarkoers van f 1,85 zal naar verwachting in 1995 stijgen tot f 1,90.

- h) *Beredeneer of de stijging van de dollarkoers gunstig of ongunstig is voor de Nederlandse export.*
- i) *Beredeneer of de stijging van de dollarkoers de Nederlandse ruilvoet zal verbeteren of verslechteren.*

Opgave I2-10

Gegeven is de champagnemarkt in Italië.

$$Q_v = 90 - 4p$$

$$Q_a = 10 + p$$

Hierin is:

Q_v = vraag naar champagne door de Italiaanse consumenten.

Q_a = aanbod van champagne door de Italiaanse producenten.

Eén hoeveelheid Q staat voor 100.000 flessen champagne.

p = prijs per fles in euro.

De prijs van champagne op de wereldmarkt bedraagt € 10 per fles.

- a) Bereken de champagneprijs bij een gesloten markt.
- b) Bereken de import van champagne bij een open markt (in aantallen flessen).
- c) Bereken de importwaarde van champagne bij een open markt.
- d) Teken de grafiek van de Italiaanse champagnemarkt. Hanteer als schaalverdeling: Verticaal is 1 cm gelijk aan € 2 en horizontaal is 1 cm gelijk aan 10 eenheden Q .
- e) Laat in de tekening zien hoe de Italiaanse overheid door middel van een invoerrecht de import volledig kan belemmeren.
- f) Hoe hoog moet de prohibitieve heffing op geïmporteerde champagne worden?

Een andere manier om de import te belemmeren van champagne is de zogenaamde contingentering.

- g) Wat versta je onder contingentering?

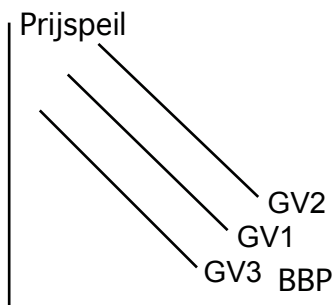
Tegenwoordig vinden belemmeringen van de internationale handel steeds meer langs de non-tarifaire weg plaats. De reden is, dat dit soort belemmeringen minder grijpbaar zijn dan invoerrechten en contingenteringen.

- h) Bedenk een voorbeeld van een non-tarifaire belemmering die op champagne van toepassing zou kunnen zijn.
- i) Leg uit dat een non-tarifaire belemmering minder grijpbaar is dan invoerrechten en contingenteringen.

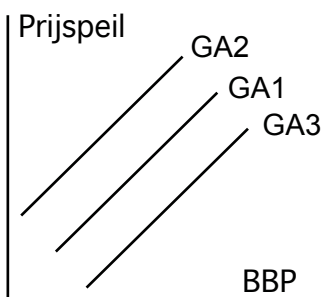
Opgave I2-11

Er is een verband tussen de hoogte van de prijzen (prijspeil) en de geaggregeerde vraag. Als prijzen stijgen (inflatie) dan daalt de geaggregeerde vraag. Omgekeerd kan een toenemende geaggregeerde vraag de inflatie aanwakkeren.

- a) *Wat gebeurt er met de collectieve vraag naar auto's als de prijs van auto's daalt. Verklaar je antwoord.*
- b) *Wat gebeurt er met de collectieve vraag naar dvd's als de prijs van dvd's stijgt? Verklaar je antwoord.*
- c) *Verklaar wat er gebeurt met de prijs van fietsen als de collectieve vraag naar fietsen stijgt.*
- d) *Verklaar wat er gebeurt met de prijs van aardbeien als de collectieve vraag naar aardbeien daalt.*
- e) *In welke richting zal hieronder de geaggregeerde vraag zich bewegen als consumenten minder gaan besteden? Ga uit van v1 en verklaar je antwoord.*

- f) *Wat gebeurt er met het collectieve aanbod van brommers als de prijs hiervan daalt. Verklaar je antwoord.*
- g) *Wat gebeurt er met het collectieve aanbod van smartphone apps als de prijs hiervan stijgt. Verklaar je antwoord.*
- h) *Verklaar wat er gebeurt met de prijs van aardappelen als het collectieve aanbod hiervan stijgt.*
- i) *Verklaar wat er gebeurt met de prijs van computers als het collectieve aanbod hiervan daalt.*
- j) *In welke richting zal het geaggregeerde aanbod zich bewegen als producenten meer gaan produceren? Ga uit van a1 en verklaar je antwoord.*

Opgave I2-12

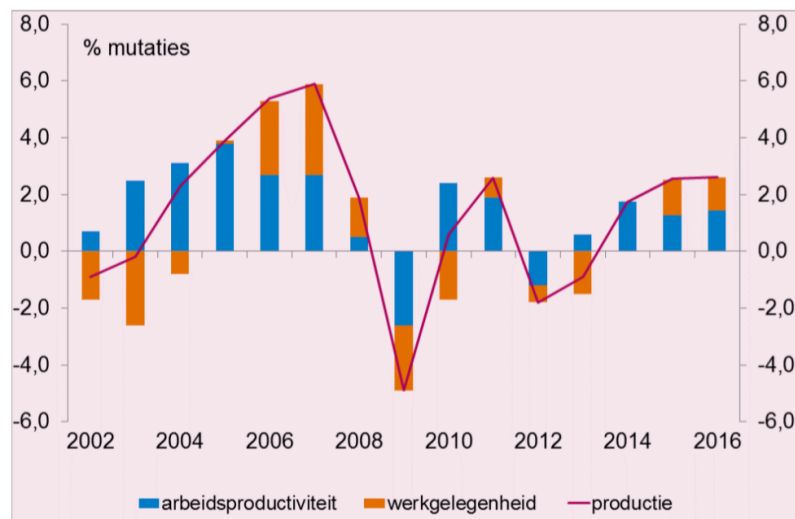
Bekijk onderstaande bronnen goed en beantwoord de vragen.

Bron 1

Schommelingen in de economie

De ontwikkeling van de economie is geen rechte lijn. In Nederland is de trend dat onze economie groeit met ongeveer 2,7% per jaar. Deze trendmatige groei is een historisch gemiddelde. Je mag verwachten dat onze economie jaarlijks met dat percentage zal groeien. De werkelijkheid is anders: de groei gaat niet altijd even hard en soms krimpt de economie zelfs. Dit komt door schommelingen in de totale vraag producten en diensten. Je ziet dan dat zich een conjunctuurbeweging, zo noemen we deze schommelingen in de economie, aftekent. De werkgelegenheid is sterk afhankelijk van de conjunctuur. In bron 2 van het CPB (Centraal Planbureau) zie je dit verband. Bij een stijgende productie zie je dat de werkgelegenheid toeneemt. Als bedrijven minder gaan produceren omdat er minder vraag naar hun producten en/of diensten is, worden werknemers ontslagen en stijgt de werkloosheid.

Bron 2

- Teken in de figuur de lijn die de trend(matige groei) van de Nederlandse economie weergeeft.
- In welke jaren heeft Nederland volgens de bron een hoogconjunctuur gehad? Motiveer je antwoord.
- Welke relatie kun je ontdekken tussen de productie en de arbeidsproductiviteit? Leg deze relatie uit.
- Welke invloed heeft een stijgende arbeidsproductiviteit voor de werkgelegenheid? Noem een jaar waarmee je je antwoord staft.
- Beredeneer stap voor stap wat de invloed van een daling in de totale vraag naar goederen is op de werkloosheid.
- Beredeneer of de invloed van een daling in de totale vraag naar goederen positief of negatief is op de inflatie.

Opgave I2-13

De Chinese groeimotor sputtert. Hoe erg is dat eigenlijk?

Niet, want China is helemaal geen motor voor de wereldeconomie

De tijden van dubbelcijferige groei in China lijken definitief voorbij. Elk kwartaal valt de groei telkens weer wat lager uit en schroeft Peking de verwachtingen weer wat terug. Eerder deze week bleek dat de Chinese overheid nu voor 2015 op een plus van 7% rekent, keurig in lijn met de gemiddelde analistenverwachting.

- a) *Kan er op basis van de definitie van het CBS gesteld worden dat China in een recessie verkeert?*

Opgave I2-14

Home Actueel **Onderwerpen** Ministeries Regering Documenten Doe mee

Home > Alle onderwerpen

Zelfstandigen zonder personeel (zzp)

Overzicht Inhoud Nieuws Vraag en antwoord Documenten

Het aantal zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) groeit: van de werkzame beroepsbevolking is 1 op de 10 een zzp'er. Het kabinet vindt zzp'ers belangrijk voor de economie en wil ze meer ruimte geven. Bijvoorbeeld door een vermindering van de administratieve lasten en betere kansen voor zzp'ers op overheidsopdrachten. Een zzp'er moet wel zelf meer regelen, zoals een pensioenvoorziening.

Tijdens de hoogconjunctuur in Nederland in de jaren 2004 t/m 2007 waren er veel werknemers die als zzp'er voor zichzelf begonnen. De overheid stimuleert deze ontwikkeling nog steeds, zoals te lezen is op de website van de Rijksoverheid.

- a) *Een belangrijke reden destijds was dat ze als zzp'er meer konden verdienen dan als werknemer. Cao-afspraken waren hier de oorzaak van. Leg dit uit.*
- b) *Wat is het verschil tussen iemand in loondienst en een zzp'er als het gaat om zijn oudedagsvoorziening?*

Opgave I2-15

Uit de Volkskrant:

FNV: looneis 3 procent in nieuw cao-seizoen

FNV gaat het cao-seizoen 2016 in met een gemiddelde looneis van 3 procent 'in centen en procenten', waardoor volgens de grootste vakbond van Nederland vooral de lage- en middeninkomens erop vooruitgaan.

Dat kan bijvoorbeeld door een looneis van 1,5 procent en 500 euro. Of een looneis van 3 procent met een bodem van 900 euro bruto per jaar. Per bedrijf of instelling kan dat anders worden ingevuld', legt arbeidsvoorwaardencoördinator Mariëtte Patijn van de grootste vakbond uit. 'We zetten in op meer brede cao's met baan- en inkomenszekerheid voor alle werkenden.'

Een gemiddelde looneis van 3 procent was ook de inzet voor het nog lopende cao-seizoen 2015. 'De menselijke maat moet terug. Het rendementsdenken van werkgevers is doorgeschooten', stelt Patijn.

Andere zaken waar FNV zich het komende seizoen sterk voor wil maken is het afschaffen van jeugdlonen en het omzetten van onzekere contracten in vaste banen. De vakbond zet verder in op minimumtarieven voor zzp'ers en op afspraken over banen voor mensen met een arbeidsbeperking.

Een econoom is van mening dat de eis van 3% in 2015 en 2016 gegeven de conjuncturele situatie niet verstandig is.

- a) *Geef een verklaring voor de mening van deze econoom*
- b) *De bouwbedrijven wijzen het FNV er op dat de loonstarheid tijdens de crisis veel banen heeft gekost. Leg deze redenering uit.*
- c) *Welk argument gebruikt het FNV om de salarisverhoging in 2015 en 2016 te eisen.*

Er staan twee voorstellen in het artikel

Voorstel 1: 1,5% extra brutosalaris per jaar + € 500

Voorstel 2: 3% bruto extra per jaar met een minimum van € 900 stijging

Stel iemand heeft een bruto salaris van € 25.000.

- d) *Bereken voor deze persoon welk voorstel het gunstigste is.*
- e) *Bereken voor voorstel 2 het jaarinkomen waarbij de door het FNV gestelde extra eis 'minimaal € 900' niet meer nodig is.*

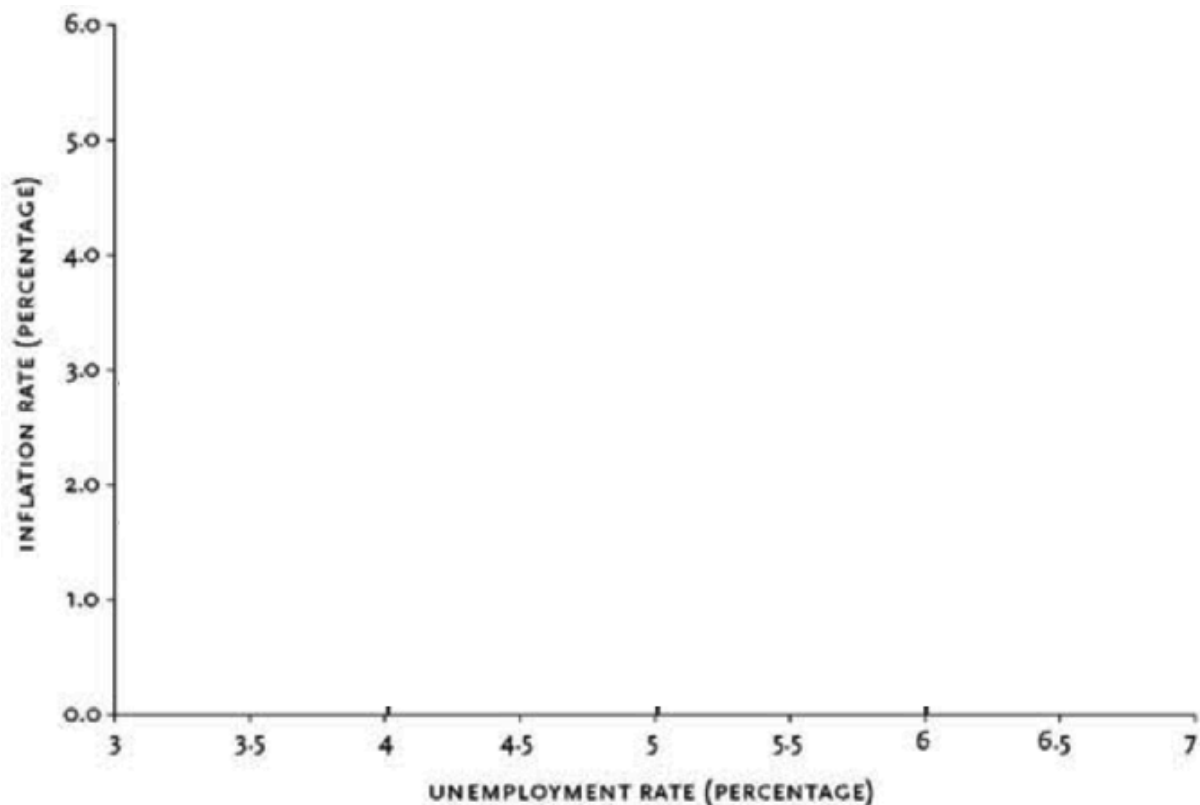

Opgave I2-16

Bekijk onderstaande tabel van werkloosheidspercentages (unemployment rate) en inflatiepercentages (inflation rate) van de Verenigde Staten van 1960 t/m 1969.

jaar	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Werkloosheidspercentage	6,6%	6,0%	5,5%	5,5%	5,0%	4,0%	3,8%	3,8%	3,4%	3,5%
Inflatiepercentage	1,2%	0,9%	1,3%	1,4%	1,3%	2,0%	3,1%	3,2%	4,3%	5,9%

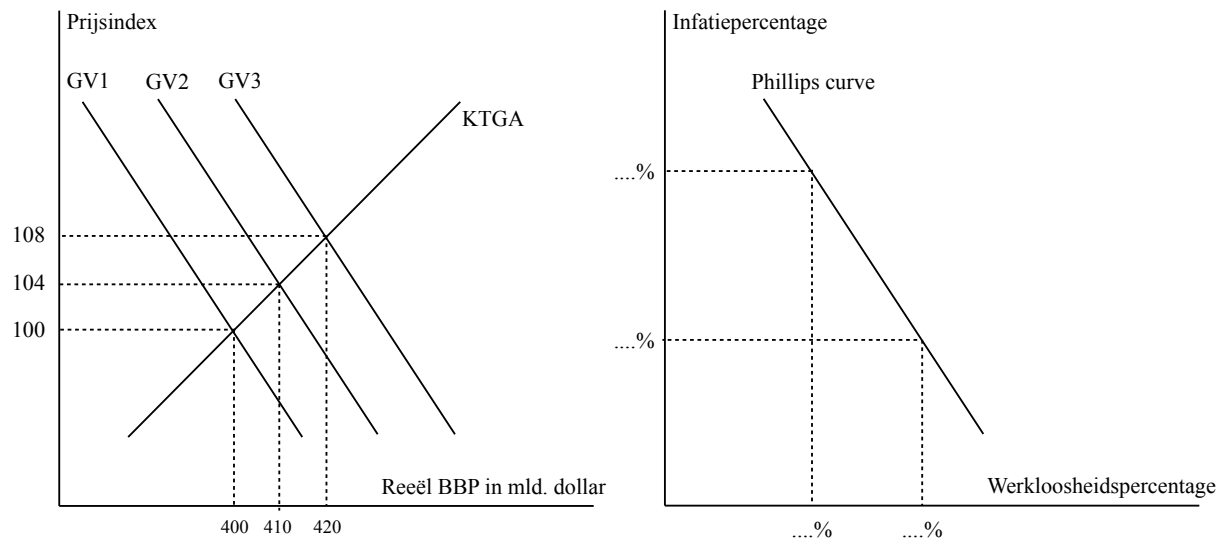
- Teken in het assenstelsel alle punten uit de tabel. Zet bij elk punt het jaartal.
- Schets de Phillipscurve door de puntenwolk die je hebt gevonden.
- Teken in de grafiek een wikkekeurig punt dat stagflatie weergeeft.

Phillips was er na zijn onderzoek van overtuigd dat er een correlatie was tussen de inflatie en werkloosheid. Bij een hoog werkloosheidspercentage hoorde volgens hem een lage inflatie. Bij een lage werkloosheid hoorde een hoge inflatie.

Opgave I2-17

Van een economie is gegeven dat in het basisjaar het BBP 400 mld. dollar is en de werkzame beroepsbevolking 10 mln. personen is. De werkloosheid is op dat moment 1 mln. personen. Bovendien is onderstaande figuur bekend.

- Bereken de arbeidsproductiviteit: de gemiddelde productie per werknemer met behulp van de gegevens. Toon de berekening.
- Bereken de werkgelegenheid als de GV1 verschuift naar GV2.
- Bereken het werkloosheidspercentage als de GV1 verschuift naar GV2
- Bereken de werkgelegenheid als de GV1 verschuift naar GV3.
- Bereken het werkloosheidspercentage als de GV1 verschuift naar GV3
- Vul de ontbrekende percentages in de figuur van de Phillipscurve aan.

Opgave I2-18

De bijdrage van de EU aan de totale vraag op de wereldmarkt van boter luidt:

$$Q_v = -P + 60$$

De bijdrage van de EU aan het totale aanbod op de wereldmarkt luidt:

$$Q_a = 3P + 50$$

P luidt in dollars, Q luidt in honderdduizenden pakjes boter.

De prijs op de wereldmarkt is \$ 2 per pakje.

- a) *Bereken de evenwichtsprijs en de evenwichtshoeveelheid.*
- b) *Bereken de totale afzet van de EU-boeren uitgaande van een open economie.*
- c) *Bereken de totale omzet van de EU-boeren in dat geval.*
- d) *Bereken welke hoeveelheid en voor welk bedrag de EU boter invoert*
- e) *Hoeveel invoerrechten moet de EU op boter heffen om de import volledig te belemmeren?*

Een andere manier om de invoer van boter tegen te houden is de contingentingsregeling.

- f) *Wat wordt in dit verband verstaan onder de contingentingsregeling?*

Het steunen van de landbouw vindt alom kritiek. Ten eerste zijn er de economen die wijzen op een daling van de mondiale (= op wereldniveau) welvaart. Ten tweede is er de WTO (World Trade Organisation) met het GATT-akkoord. Het GATT-akkoord heeft door middel van de Uruguay-ronde afschaffing van de landbouwprotectie bedongen. De EU bezint zich nu op alternatieve maatregelen, die gunstig zijn voor de boeren maar toch niet protectionistisch van aard zijn.

- g) *Bedenk twee motieven van de EU om de landbouw wel te steunen.*
- h) *Leg uit dat volgens economen de mondiale welvaart daalt als gevolg van protectie.*
- i) *Wat voor mogelijke niet-protectionistische maatregelen kan de EU realiseren teneinde de boeren te steunen? Noem er twee.*

Opgave I2-19

De economie van een land kan met het volgende vraagmodel worden weergegeven:

1) $V = 0,75 Y + 7,5$	$V =$ nationale bestedingen
2) $E = 32,5$	$E =$ export
3) $M = 0,25 Y + 10$	$M =$ import
4) $Y = V + E - M$	$Y =$ nationaal inkomen
5) $A_v = \frac{Y}{5.000}$	$A_v =$ vraag naar werknemers = werkgelegenheid
6) $A_a = 15$	$A_a =$ aanbod van werknemers = beroepsbevolking

Hierin is:

V , Y , E en M zijn in miljarden geldeenheden
 A_v en A_a zijn in miljoenen arbeidsjaren

Verder is nog bekend dat het land verkeert in een situatie waarbij van inkomensevenwicht.

- a) Bereken het evenwichtsinkomen door de evenwichtsvergelijking (vergelijking 4) van het model op te lossen.
- b) Bereken de omvang van de werkloosheid in dit land bij het evenwichtsinkomen.
- c) Bereken de gemiddelde invoerquote bij het evenwichtsinkomen..
- d) Bereken het saldo van de betalingsbalans. Geef tevens aan of dit een tekort of een overschot betreft.

De overheid van dit land streeft volledige werkgelegenheid na door de invoer af te remmen, omdat dit de binnenlandse productie en dus de werkgelegenheid bevordert. De overheid tracht dit door middel van de (buitenlandse) handelspolitiek te verwezenlijken. Neem aan dat de autonome invoer onveranderd blijven.

- e) Bereken met behulp van A_v en A_a het inkomen waarbij er volledige werkgelegenheid is.
- f) Bereken de verandering van de (marginale) invoerquote welke nodig is om volledige werkgelegenheid te realiseren.